

ІНІЦІАТИВИ США ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ В БОРОТЬБІ З НАРКОБІЗНЕСОМ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ

Дана стаття присвячена дослідженню проблеми наркобізнесу в США, вивченню американських ініціатив та механізмів, націлених на боротьбу з наркобізнесом в Латинській Америці. Створюючи стратегію в боротьбі з наркотиками, США приділили також увагу загальнонаціональному характеру даної проблеми та об'єднанню зусиль як по урядовій лінії, так і по лінії неурядових структур.

Ключові слова: США, Латинська Америка, наркобізнес, сертифікація, План Колумбія, ініціатива Меріда, Андська регіональна ініціатива.

Данная статья посвящена исследованию проблемы наркобизнеса в США, изучению американских инициатив и механизмов, нацеленных на борьбу с наркобизнесом в Латинской Америке. Создавая стратегию по борьбе с наркотиками, США также уделили внимание общенациональному характеру данной проблемы и объединению усилий как правительства, так и неправительственных структур.

Ключевые слова: США, Латинская Америка, наркобизнес, сертификация, План Колумбия, инициатива Мериды, Андская региональная инициатива.

This article deals with the drug problem in the USA and with the research of American initiatives and mechanisms aimed at combating the drug trade in Latin America. Creating strategy on struggle against drugs, the USA also have paid attention to national character of the given problem and association of efforts as the governments, and nongovernmental structures.

Key words: USA, Latin America, drug trade, certification, Plan Colombia, Merida Initiative, Andean Regional Initiative.

Проблема незаконного обігу наркотиків на сучасному етапі набула глобального характеру та гостро стоїть практично перед усіма державами, не маючи територіальних, національних, релігійних та класових кордонів. За приблизними підрахунками, на сьогоднішній день у світі нараховується більше 200 млн осіб, що вживають наркотики різних видів. У тому числі приблизно 140 млн осіб курять марихуану – найпоширеніший наркотик, кокаїн уживають 13 млн, героїн – 8 млн і 30 млн зловживають стимуляторами амфетамінного ряду.

Кількість споживачів наркотиків збільшується з кожним роком за рахунок ураження наркотиками переважно найбільш вразливої частини населення – молоді. В деяких країнах число школярів і повнолітніх молодих людей, які, за власним визнанням, пробували споживати марихуану, становить 37 %.

Не обійшла стороною проблема незаконного обігу та зловживання наркотиками і США. Близько половини випускників шкіл пробують наркотики. Близько 40 млрд доларів направляється щорічно в кримінальний світ, у тому числі корумпованим політикам і, навіть, терористам [1].

Наведеними вище фактами підтверджується актуальність даного дослідження. Міжнародне співтовариство повинне об'єднатися в єдине ціле для боротьби з виробництвом, транспортуванням та

вживанням наркотиків, адже саме від результату даної боротьби залежатиме майбутнє людства. Країною, що усвідомила це, є США, які розробляють різноманітні ініціативи та плани для боротьби з наркобізнесом у країнах Латинської Америки, саме цьому аспекту і присвячена дана робота.

Історіографію даного дослідження становлять роботи, присвячені вивченню особливостей наркобізнесу в Латинській Америці – С. Налобіна [2], Д. Петренка [3] та Д. Козлова [4], а також дослідженню механізмів США з протидії незаконному обігу наркотиків у країнах Латинської Америки: В. Сударев [5], В. Давидова [6], Ігнасіо де лос Рейес [7] та Наталі Черк [8].

Війну наркотикам у країні, яка триває і сьогодні, оголосив американський президент Ніксон ще в 1971 році. На даний час у США щорічно на війну з наркотиками лише на федеральному рівні витрачається 19 млрд доларів. Однак, незважаючи на такі вражаючі витрати, результати цієї війни ведуть до зворотних, по відношенню до її декларованих цілей, результатам.

За звинуваченнями, пов'язаними з наркотиками, затримують більше 1,5 млн чоловік щорічно. З 1989 р. за наркобізнес потрапило за ґрати більше людей, ніж за звинуваченнями у всіх насильницьких злочинах. У 2004 році у в'язницях США порушники анти-

наркотичних законів становили 400 тис. ув'язнених або понад 60 % ув'язнених федеральних в'язниць країни.

США розробили основні елементи стратегії боротьби з наркобізнесом, що включають:

- визнання проблеми наркоманії як загальнонаціональної та вироблення довгострокової програми-стратегії – на десять років;
- виділення необхідних фінансових ресурсів для правоохоронних структур; ведення активної боротьби як усередині країни, так і за її межами;
- широке міжнародне співробітництво з метою запобігання надходження наркотиків на територію США;
- чітко орієнтована пропагандистсько-інформаційна кампанія (передусім на молодь, починаючи з дев'яти років) за принципом – легше запобігти вживання наркотиків, чим займатися лікуванням хворих;
- цілеспрямоване і широке підключення громадських рухів і структур на всіх рівнях – від загальнонаціонального до комун;
- залучення до кампанії проти наркотиків найбільш значущих політичних (включаючи Президента США) і громадських діячів (зокрема зірок кіно-і шоу-бізнесу, спортсменів);
- максимально можливе використання сім'ї як основи протидії наркотикам;
- стимулювання комерційних та фінансових структур, які беруть участь у боротьбі проти наркотиків [9].

Зважаючи на те, що значна частина наркотиків виробляється не безпосередньо на території Сполучених Штатів, а імпортується в країну, американці проявляють дуже високу активність у боротьбі з наркотиками і в глобальному вимірі. Зусилля США на боротьбу з наркобізнесом направляються головним чином на основні країни-виробники та країни-постачальники в Латинській Америці, оскільки ринок США є основним для збуту латиноамериканських наркотиків.

Широку популярність отримав так званий «План Колумбія», який було підписано в 2000 році президентом США Б. Клінтоном. Його основу склали 5 розділів, що визначили основні проблеми, з якими стикається країна: внутрішній конфлікт, слабкість колумбійської економіки та юридичної системи, наркотики, а також проблема з демократією та соціальним розвитком. На реалізацію цього плану американський уряд виділив 4 млрд дол, а останні кошти на виконання семи з половиною мільярдного проекту повинно було надати світове співтовариство. Таким чином, США стали основним іноземним донором «Плану Колумбія». Лівова частка допомоги була направлена саме на боротьбу з наркотиками [10].

Продовженням «Плану Колумбія» стала Андська регіональна ініціатива, що була розроблена США в 2001 році. В даній ініціативі було збалансовано підхід до витрати коштів на військові та соціальні потреби. В 2002 році бюджет Андської регіональної ініціативи склав 782,321 млн дол, з них 45 % призначалося Колумбії та 55 % – сусіднім країнам. Відповідно до цієї ініціативи 384,821 млн дол пла-

нувалося використати для підтримки інститутів демократії в регіоні, що, безсумнівно, було кроком у правильному напрямі. З 2001 до 2003 року США виділили на цілі Андської регіональної ініціативи більше 3 млрд дол. У бюджеті США на 2004 рік у рамках цієї програми планувалося виділити Колумбії 463 млн дол із загальної суми в 731 млн, при цьому із коштів, призначених цій латиноамериканській країні, 313 млн дол планувалося направити саме на боротьбу з наркотиками [11].

Поряд із наданням військової допомоги на удосконалення військової техніки в Колумбії для боротьби з наркобізнесом із боку США в рамках «Плану Колумбія» необхідно було також направити зусилля на поліпшення соціально-економічного становища селян, єдиним джерелом прибутку яких продовжує залишатися вирощування коки. Допомога, яку в даному випадку можуть надати США, була б більшим внеском у справу встановлення миру в цій країні, ніж надання військової допомоги, корисність якої в стратегічному плані викликає серйозні сумніви та перестороги як в самій Колумбії, так і в усьому регіоні. Спірність корисності від «військової компоненти» коріниться в переконанні, що вона позбавляє Колумбію самостійності у визначенні своєї військової політики, що є однією з основ суверенітету країни. А з точки зору сусідів по континенту, участь американських військових у бойових операціях у Колумбії створює небезпечний прецедент прямого втручання США у внутрішні справи країн Латинської Америки [12].

Ініціатива Меріда, або як її ще називають – «План Мексика», найбільша програма взаємодії США і Мексики в області боротьби з наркоторгівлею, була укладена в жовтні 2007 року. Дана ініціатива розрахована на трирічний термін та передбачає надання Мексиці та Латиноамериканським країнам близько 1,7 млрд дол на боротьбу з наркокартелями [13].

Такі програми є значним кроком вперед у напрямку боротьби з незаконним виробленням, обігом та вживанням наркотиків. У 2011 році США планують виділити 207 млн дол на програми реформування судової системи та покращення якості правління в країнах Латинської Америки, оскільки, щоб забезпечити безпеку, необхідно починати з внутрішніх структур. Без законослухняних виконавців закону та їх ефективної роботи неможливо якісно провести реформування правоохоронних органів та судової системи. Варто посилити державні інститути та позбавитися від представників організованої злочинності в державних органах та поліції [14].

Ще однією ініціативою США в боротьбі з наркобізнесом та наркотрафіком можна назвати механізм «сертифікації» країн Латинської Америки. Сутністю «сертифікації» є визначення трьох списків країн: «схвалених» та сертифікованих; «несхвалених», але сертифікованих і несертифікованих [15].

До несертифікованих держав Сполучені Штати застосовували низку заходів впливу, наприклад, припинялася американська допомога у всіх сферах, окрім гуманітарної та боротьби з наркобізнесом. США бойкотували надання цим державам кредитів

по лінії МВФ та Міжамериканського банку розвитку. Крім того, Вашингтон міг відмовити громадянам цієї держави у в'їзних візах до Сполучених Штатів.

Проте сертифікація не мала значних успіхів, оскільки здійснювалася необ'єктивно і більшість латиноамериканських країн виступала проти такої політики з боку США. Так Сполучені Штати використовували подвійні стандарти й оцінювали країни не стільки за рівнем ефективності в боротьбі з наркобізнесом, скільки за рівнем співробітництва із США в досягненні головної для них цілі – скорочення доступу наркотиків на американську територію [16]. Однак, з іншого боку, загроза десертифікації являла собою достатньо могутній засіб тиску й особливо у випадках з країнами, які залежали від американської допомоги, до таких можна віднести Болівію, Колумбію, Ямаїку, Барбадос.

Не всі американські ініціативи, націлені на викорінення такого явища як наркобізнес, мають позитивні результати. Та, наприклад, у Латинській Америці США активно використовують інструменти субсидіювання розведення сільськогосподарських культур альтернативних наркотичним. Наслідком являється фактичне субсидіювання виробництва наркотиків. Кока – дуже непримхлива рослина, тому в Перу і Болівії наприклад, лише 5-10 % площі, зайнятих плантаціями коки, можуть бути зайняті альтернативними легальними культурами. В результаті учасники програм перепрофілювання сільськогосподарських угідь використовують додаткові кошти для розведення плантацій коки там, де неможливе вирощування легальних культур.

США здійснюють значний тиск на уряди латиноамериканських країн з метою проведення політики знищення посівів наркокультур. Якщо уряди активно

проводять таку політику, то вони стикаються з неприйняттям цього факту селянством, яке починає активно підтримувати радикальних політичних лідерів і різного роду повстанські рухи. Останні самі активно включаються в операції з наркотиками. У результаті США або створюють дуже серйозні проблеми дружнім урядам (яким надалі до того ж доведеться постійно надавати додаткову допомогу на боротьбу з повстанцями), або приводять до влади тих самих лідерів, з якими вони менш за все хотіли б мати справу [17].

Крім того, скорочення посівів наркокультур і виробництва наркотиків в одній країні є стимулом до їх розширення в інших, де вони раніше істотно поступалися легальним культурам. Окремі успіхи у боротьбі з наркобізнесом у Перу і Болівії сприяли істотному приросту виробництва наркокультур у Венесуелі, Еквадорі, Бразилії та Аргентині. В результаті виникає серйозна загроза «колумбізації» усієї Латинської Америки.

За останні роки витрати на антинаркотичну кампанію в США щорічно складали близько одного мільярда доларів. Створюючи стратегію по боротьбі з наркотиками, США, окрім стратегій для боротьби з наркотиками всередині країни, приділили також увагу загальнонаціональному характеру даної проблеми та об'єднанню зусиль як по урядовій лінії, так і по лінії неурядових структур.

Зважаючи на кількість ініціатив, націлених на боротьбу з міжнародним наркобізнесом розроблених США, та на масштаби фінансування реалізації даних програм, можна зробити висновок, що ні одна держава світу не вживає таких гігантських зусиль у боротьбі з виробництвом, транспортуванням та вживанням наркотиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заостровцев А. «Война с наркотиками» как провал государства (политико-экономический анализ) [Электронный ресурс] / А. Заостровцев. – Режим доступа : <http://www.narcom.ru/publ/info/637>.
2. Налобин С. Н. О проблеме незаконного оборота наркотиков в Венесуэле / С. Н. Налобин // Латинская Америка. – 2004. – № 2. – С. 15–24.
3. Петренко Д. В. Колумбийские наркокартели в системе незаконного оборота наркотиков / Д. В. Петренко // Там само. – С. 25–33.
4. Козлов Д. А. От «войны с наркотиками» к борьбе с наркотерроризмом. Трансформация подходов США к оказанию помощи Колумбии / Д. А. Козлов // Латинская Америка. – 2004. – № 6. – С. 42–50.
5. Сударев В. П. Межамериканская система: генезис и эволюция (конец XIX – начало XXI веков) : учебное пособие / В. П. Сударев. – М. : МГИМО-Университет, 2008. – 316 с.
6. Латинская Америка в современной мировой политике / [отв. ред. В. М. Давыдов] ; Ин-т Латинской Америки РАН. – М. : Наука, 2009. – 581 с.
7. Рейес И. Нарковойны превратили Мексику в Колумбию 1990-х? [Электронный ресурс] / И. Рейес. – Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/09/100909_mexico_columbia_drug_wars.shtml.
8. Черк Н. Мексика продолжает бороться с наркокартелями и реформирует судебную систему [Электронный ресурс] / Н. Черк. – Режим доступа : <http://polblog.ru/2010/06/10/meksika-prodolzhaet-borotsya-snarkokartelyami-i-reformiruet-sudebnuyu-sistemu/#more-3621>.
9. Заостровцев А. Вказ. праця.
10. Козлов Д. А. Вказ. пр. – С. 46.
11. Петренко Д. В. Вказ. пр. – С. 28.
12. Козлов Д. А. Вказ. пр. – С. 49.
13. Черк Н. Вказ. пр.
14. Рейес И. Н. Вказ. пр.
15. Сударев В. П. Вказ. пр. – С. 271.
16. Латинская Америка в современной мировой политике... – С. 71.
17. Заостровцев А. Вказ. праця.
18. Там само.

Рецензенти: д.політ.н., професор О. В. Шевчук;
к.і.н., доцент Т. Є. Богданова.